

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
KAHEKSAKÜMNE KOLMANDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Justiitsministeeriumis, Tallinnas

18. septembril 2015. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving, riigikohtunik (asendusliige)
Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik
Meelis Erik, Harju Maakohtu kohtunik (asendusliige)
Sten Luiga, Eesti Advokatuuri esimees
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (asendusliige)
Nele Parrest, Õiguskantsleri Kantselei, õiguskantsleri asetäitja-nõunik (osales päevakorrapunktide 1-5 arutamisel)
Toomas Vitsut, Riigikogu õiguskomisjoni liige
Jüri Adams, Riigikogu põhiseaduskomisjoni liige (asendusliige) (osales päevakorrapunktide 4-9 arutamisel)

Teised osalejad:

Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Tanel Saar, Tartu Halduskohtu esimees
Liis Lindström, Riigikohtu esimehe nõunik
Kerdi Raud, Riigikohtu direktor
Tiina Ereb, Tartu Ringkonnakohtu kohtudirektor
Helve Särgava, Harju Maakohtu esimees (osales päevakorrapunktide 1-5 arutamisel)
Kristel Siimula-Saar, Riigikohtu personaliosakonna juhataja
Virve Altuhoova, Tartu Maakohtu registrite valdkonna ja Viru Maakohtu kohtudirektor
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu esimees (osales päevakorrapunktide 2-9 arutamisel)
Rasmus Karja, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse juhataja
Maret Saanküll, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Küllli Luha, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse analüütik
Siret Jürgenson, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik (osales päevakorrapunktide 5-9 arutamisel)
Ly Mäll, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Margit Lauri, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Merit Kõlvart, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik (osales päevakorrapunktide 5-9 arutamisel)
Aliis Pihkva, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Kerli Teesalu, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse praktikant

Juhatas:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees

Protokollis:

Aliis Pihkva, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Algus: 18.09.2015. a kell 11.00

Lõpp: 18.09.2015. a kell 14.55

Istungi päevakorras on:

- 1. 22.05.2015. a KHN-i 82. korralise istungi protokollki kinnitamine** - Riigikohtu esimees Priit Pikamäe
Otsuse projekt: KHN kinnitab 22.05.2015. a KHN-i 82. korralise istungi protokollki.
Materjalina lisatud protokoll.
- 2. Arvamuse andmine Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideeriva isiku kohta – KS § 41 lg 3 p 1 alusel** – Riigikohus
Otsuse projekt: KHN avaldab dokumentide pinnalt arvamust Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideeriva isiku kohta.
Materjalina lisatud elulookirjeldus.
- 3. Asenduskohtuniku instituudi loomine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Rasmus Karja
Otsuse projekt: KHN-i liikmed avaldavad väljatöötamiskavatsuse ja eelnõu kavandi osas arvamust.
Materjalidena lisatud memo, seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus ja eelnõu kavand.
- 4. Tartu Maakohtu kohtumajade ühendamine – KS § 41 lg 1 p 3 alusel** – Justiitsministeerium, Külli Luha
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku kohtumajade ühendamiseks.
Materjalidena lisatud eelnõu ja seletuskiri.
- 5. Kohtute eelarved – KS § 41 lg 2 alusel** – Justiitsministeerium, Rasmus Karja
Otsuse projekt: KHN-i liikmed avaldavad eelarve kujundamise põhimõtete osas arvamust.
Materjal puudub.
- 6. Kohtunike ja kohtuteenistujate motiveerimise üldpõhimõtete heakskiitmine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohus, Liis Lindström
Otsuse projekt: KHN kiidab heaks kohtunike ja kohtuteenistujate motiveerimise üldpõhimõtted.
Materjalidena lisatud memo ja kohtunike ja kohtuteenistujate motiveerimise üldpõhimõtted.
- 7. Digitoimiku rakenduse ning projekti tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Margit Lauri; RIK, Evar Sõmer
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
- 8. Ülevaade KIS 2 rakendamisest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Margit Lauri, Merit Kõlvart
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
- 9. Ülevaade KHN-i otsuste tabelis kajastuvatest pooleliolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Rasmus Karja; Riigikohus, Liis Lindström
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.

Pikamäe: Kas kellelgi on väljasaadetud päevakorra osas ettepanekuid?

Päevakorrale kellelgi täiendusi ei ole.

Otsus: KHN kinnitab päevakorra.

1. 22.05.2015. a KHN-i 82. korralise istungi protokollki kinnitamine - Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Pikamäe: Kas kellelgi on protokollis osas täiendusi?

Kellelgi ei ole protokollis osas täiendusi.

Otsus: KHN kinnitab 22.05.2015. a KHN-i 82. korralise istungi protokollis.

2. Arvamuse andmine Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideeriva isiku kohta – KS § 41 lg 3 p 1 alusel – Riigikohus

Pikamäe: Kevadel vabastas Riigikogu tänuaplausaiga ametist kriminaalkolleegiumi kauaaegse kohtuniku Jüri Ilvesti. Seejärel kuulutasime välja konkursi, mille kandideerimise tähtaeg oli suvel. Kandidaate oli ainult üks – Peeter Roosma. Peeter kandideeris ka eelmisel konkursil ja osales meie erakorralisel 81. KHN-i istungil maikuus ning seetõttu palusin KHN-i liikmetelt uurida, kas KHN-i liikmed soovivad uuesti Peeter Roosmaga kohtuda. Keegi KHN-i liikmetest selleks soovi ei avaldanud ning seetõttu arutame seda päevakorrapunkti dokumentide alusel. Imestama paneb see, et avaldusi on ainult üks, kuid kui vaadata statistikat Riigikohtusse kandideerimise kohta, siis esimese ja teise astme kohtutega võrreldes on meil kandideerijate arv kõige väiksem.

KHN-i liikmed avaldavad arvamust kandidaadi kohta.

11.05 saabub Kristjan Siigur.

Otsus: KHN avaldab arvamust Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideeriva isiku kohta.

3. Asenduskohtuniku instituudi loomine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Rasmus Karja

Karja: Tegemist on vana teemaga ja asenduskohtuniku instituuti on üritatud luua ka varasemalt. Väljatöötamiskavatsus oli suvel kooskõlastusringil ja tagasiside oli positiivne – kõik toetasid selle institutsiooni loomist. Samuti leidis tagasisides palju häid ettepanekuid, mida oleme eelnõu kavandis arvestanud ja muudatused sisse viinud.

Tahan tähelepanu juhtida sellele, et asenduskohtunik ei erine tavalisest kohtunikust – tal on kõik tagatised, õigused ja kohustused, mis on tavalisel kohtunikul. Asenduskohtunik määratakse ametisse samade protseduurireeglite alusel nagu tavaline kohtunik. Kõige suurem erinevus asenduskohtuniku ja tavalise kohtuniku vahel seisneks selles, et asenduskohtunikul ei oleks alalist teenistuskohata ehk teda ei määrataks kindlasse kohtumajja tööle, vaid ringkonnakohtu esimees määraks talle ajutise teenistuskoha vastavalt sellele, millisesse kohtusse on vaja lisajõudu. Kuna asenduskohtunikul ei ole kindlat teenistuskohata ja ta peab arvestama sellega, et ta on pidevas liikumises, siis selle tasakaalustamiseks makstakse talle teise astme kohtuniku palka.

Teiseks tahan tähelepanu juhtida sellele, et asenduskohtuniku koht ei ole mõeldud ainult kohtujuristide jaoks. Sellele kohale võivad kandideerida kõik isikud, kes vastavad kohtunikule esitatavatele nõuetele. Üheks suureks sihtgrupiks on kohtujuristid, kes on sooritanud kohtuniku eksami ning kes vastavad kohtunikule esitatavatele nõuetele, kuid kes ei ole osutunud kohtuniku kohale valituks või ei ole vahepeal kohtuniku konkursi välja kuulutatud. Teiseks suuremaks sihtgrupiks on pensioneeruvad kohtunikud, kes ei ole veel 68-aastased ja kes sooviksid teha natuke teistsugust kohtuniku tööd. Samuti võivad asenduskohtunikuks saada teised kohtunikud, kes taotleavad enda üleviimist.

Asenduskohtuniku instituut on eelkõige mõeldud selleks, et ringkonnakohtu esimehel oleks võimalik paindlikult paigutada ümber ressursi erinevate kohtute vahel. Praegu on kohtunikel seadusest tulenevalt võimalus tulla ministeeriumisse tööle, minna tsiviilmissioonidele, minna lapsehoolduspuhkusele ja vaba kohtuniku ametikoha täitmise protsess on umbes 9 kuud pikk. Asenduskohtuniku koht annab ringkonnakohtu esimehele oma ringkonnas paindliku võimaluse ressursi ümber paigutada ja anda lisajõudu sellesse kohtusse, kus on seda kõige rohkem vaja. Asenduskohtunik võiks olla abiks ka ringkonnakohtus näiteks olla kaasistujaks ringkonnakohtu istungil, kuhu on praegu võimalik esimese astme kohtunik kaasata, ja võiks lahendada määruskaebuseid. Selleks oleks vaja aga kindlasti analüüsida ning muuta ka menetlusseadustike.

Ringkonnakohtu esimees määrab koha, kuhu asenduskohtunik tööle suunatakse. Suunamisele peab eelnema maakohtu esimehe ettepanek ning läbi selle peaks tekkima protsess, mille kaudu ringkonnakohtus saab signaali selle kohta, kuhu on kõige rohkem vaja lisajõudu. Järelevalvet asenduskohtuniku üle teostab ringkonnakohtu esimees, kellel on järelevalveõigus nii esimese kui teise astme kohtunike üle.

Kahjuks oleme hetkel sellises seisus, et Rahandusministeerium ei toeta uute kohtuniku kohtade loomist, kuna siis suureneks kohtusüsteemis eelarvekoormus. Seetõttu oleme hetkel näinud ette, et asenduskohtunike kohad luuakse täitmata kohtuniku kohtade arvelt. Ajalooliselt ja statistiliselt on neid kohti olnud alati rohkem kui 5 ja see võimaldaks olemasolevate ressursside arvelt täita rohkem kohtunike kohti. Kohtuniku kohtade üldarvu ja nende paiknemise määramise õigus on justiitsministril ning seetõttu juhul kui riigil tekib lisaressurssi, siis võib minister suurendada üldist kohtunike arvu.

Eelnõuga loome ka teise institutsiooni, mille vajadus tuleneb praktikast. 2017. aastaks valmib Tallinnas uus kohtumaja, kuhu kolivad kokku kõik kolm Harju Maakohtu kohtumaja. Selle tulemusena tekib suur kohus ning selle haldamisega jääb üks inimene hätta. Seetõttu loome esimehe kõrvale aseesimehe institutsiooni, et tekiks tõhus meeskond kohtu juhtimiseks. Muudatus lubab juhul kui ühes kohtumajas on rohkem kui 30 kohtunikku, kohtu esimehel määrata kuni 2 aseesimeest selle kohtumaja kohtunike hulgast.

Vitsut: Minu küsimus puudutab inimeste ringi, kes võiksid olla kõlblikud asenduskohtuniku kohale kandideerima. Praegu on välja jäänud advokatuuri liikmed. Kas see on mingi formaalne põhjus?

Karja: Praegu saaksid advokaadid asenduskohtunikuks kandideerida siis, kui neil oleks tehtud kohtuniku eksam. Oleme hetkel seda korda paindlikumaks muutmas ja edaspidi oleksid sellele kohale sobilikud kandideerima ka advokaadid ilma, et nad peaksid sooritama kohtuniku eksami. Nad võiksid tulla mingiks perioodiks ja teha kohtuniku tööd ning hiljem oleks neil võimalus siirduda tagasi advokatuuri või jätkata alalisel kohtuniku kohal.

Luiga: Kas see süsteem ootab seda, et saaksime süsteemi sisenemise tingimused ühtlustatud?

Karja: Jah. Siis oleks selleks vajalik ainult Riigikohtu üldkogu otsus ja suuline voor, et advokaat saaks kandideerida asenduskohtuniku kohale.

Luiga: Kas teil on informatsiooni, kaugel on eksaminõuete ühtlustamise protsess?

Lindström: Väljatöötamiskavatsus on läbinud kooskõlastusringi ning arvamused selle kohta on saabunud. Eelnõusse viiakse sisse viimased täpsustused.

Luiga: Kas on võimalik, et need eelnõud liidetakse?

Karja: Jah. Kui saame KHN-ilt heakskiidu ning muid takistusi ei teki, siis liidetakse need eelnõud, kuna need on ka olemuslikult seotud.

Luiga: Kas asenduskohtuniku instituut on ka teistes riikides rakendust leidnud?

Karja: Jah, seda kasutatakse paljudes Euroopa riikides. Asenduskohtunikuks tullakse advokatuurist või prokuratuurist ajutiselt paariks aastaks ning hiljem pööratakse tagasi. Selle institutsiooni mõte ongi see, et see koht on liikuv.

Luiga: Pidev liikumises olemine tundub olevat väga suur väljakutse. Milline võiks olla ajaline periood, mille järel asenduskohtunikke ühelt kohalt teisele liigutatakse?

Karja: Näiteks Prantsusmaal on seadusega määratud, et iga kolme kuu tagant suunatakse asenduskohtunik uude kohtusse. Meie ei ole ajalist piirangut sätestanud ning see on igakordselt ringkonnakohtu esimehe ressursiotsus. Suunamise ajaline määratlus on läbirääkimiste ja omavaheliste kokkulepete küsimus, kuid näiteks kaks kuud on kindlasti liiga lühike aeg, kuna selle jooksul ei jõua kohtuasja lõpuni menetleda. Asenduskohtunik peaks jõudma oma kohtuasjad ära lõpetada selles kohtus, kuhu ta suunatakse enne, kui ta uude kohtusse saadetakse.

Luiga: Riik ei suuda tagada mõnes kohas vajalikku infrastruktuuri, kuid inimestel on perekonnad ning seetõttu on siin ka praktiline probleem. Kas on mõeldud ka sellepeale, et luuakse infrastruktuur, mis võimaldab inimesele majutust ja transporti või inimene peab ise selle endale leidma?

Karja: Kohtute seadus näeb ette, et kui kohtunik peab teenistusülesandeid täitma väljaspool oma teenistuskohata, siis tema kulud hüvitatakse. Eelnõu edasise menetluse käigus peab mõtlema ka sellele. Eelmisel KHN-i istungil arutasime Ida-Virumaa küsimust ning oli idee, et sinna luuakse ametnikele maja. Selle idee teostamine eeldaks laiapõhjalisemat otsust ja see ei oleks seotud ainult asenduskohtunikega. Edaspidi analüüsime kindlasti ka infrastruktuuri küsimust.

Parrest: Lg 1 sisaldab sõnaosa, et „kohtuniku ametikohta ajutiselt täita“. Kas see tähendab seda, et asenduskohtuniku saab kasutada ainult siis, kui teine kohtunik on ära?

Karja: Mõte on selles, et asenduskohtuniku saab saata kohtumajja appi. Kohtunike arvu kohtumajas määrab ministri määrus ja kui asenduskohtuniku saadetakse kohtumajja appi, siis võib kohtunike üldarv hõlbuda määrusega kindlaks määratud arvust. Seega saab asenduskohtuniku saata ka sellesse kohtusse, kus kohtuniku kohta tegelikult vaba ei ole, kuid oleks ajutiselt vaja asenduskohtuniku appi asju lahendada. Täiendame seda sätet, et see oleks selgemini arusaadav.

Parrest: Rakendusakt sätestab, et ringkonnakohtu juures võib olla kuni 5 asenduskohtuniku. Kas see tähendab, et kõigi ringkonnakohtute peale kokku või igas ringkonnakohtus?

Karja: Kõigi ringkonnakohtute peale kokku võib olla 5 asenduskohtuniku.

Parrest: Eelnõus on lause, et „asenduskohtunike makstakse palka vastavalt tema koormusele“. Palk, kui kindel stabiilne sissetulek, on üks suurimaid kohtuniku sotsiaalseid tagatiseid abstraktse korrupsiooniohu vältimiseks ja see on põhiseaduse mõttes kindlasti murekoht, mille peaks läbi analüüsima. Võib ju tekkida olukord, kus kohtunikele pole tööd anda.

Saanküll: Selle sättega ei ole silmas peetud seda, kas kohtunikele on tööd anda või mitte, vaid seda olukorda, kus kohtunik soovib ise töötada osalise koormusega.

Pappel: Kui asenduskohtuniku määratakse olemuslikult ringkonnakohtu juurde, kuid nad suunatakse tööle esimese astme kohtusse, siis millise kohtu juurde nad institutsionaalselt ikkagi kuuluvad? Millise kohtu üldkogus nad osalevad arvestades seda, et neil on kõik kohtuniku õigused?

Karja: Neile kehtivad kõik kohtunike õigused ja nad on täieõiguslikud kohtuniku, kes lihtsalt liiguvad. Nad osalevad ringkonnakohtu üldkogus ja on ringkonnakohtute juures.

Pappel: Kas see probleeme ei tekita? Tööjaotusplaani alusel võib-olla peaksid nad asendama Viru Maakohu kohtuniku ja seetõttu suureneks seal ajutiselt kohtunike arv.

Karja: Kohtunike koguarv ei suureneks. Eesmärk on see, et asenduskohtunike suunamine oleks paindlik.

Pappel: Kuidas nad saavad kaasa rääkida üldkogus seoses tööjaotusplaaniga ja selles, mis kohtuasju nad lahendavad?

Karja: Seda peab edaspidi veel analüüsima ja me kindlasti arvestame sellega.

Pappel: Kohtunike kohti on meil koguaeg täitmata 14 ja seetõttu on selgusetu, miks asenduskohtunike arvuks on määratud 5.

Karja: See on tasakaalupunkt tagamaks seda, et lõpptulemus ei oleks see, et me kõik vabad kohtuniku kohad täidame asenduskohtunikega, vaid me täidame edasi ka alalisi kohtuniku kohti. Justiitsministri määrusega saab ka asenduskohtuniku kohtade arvu muuta, kui selleks on põhjendatud vajadus.

Pappel: Kas asenduskohtuniku amet on eluaegne?

Karja: Jah, see on eluaegne amet. Asenduskohtunikel on samad tagatised, mis on kohtunikel. Vastasel juhul ei oleks asenduskohtuniku institutsioon põhiseadusega kooskõlas.

Pappel: Kas isik kandideerib konkreetselt tsiviil-, haldus- või kriminaalvaldkonda?

Karja: Asenduskohtunik peab olema valmis lahendama kõiki asju.

Pappel: Kas see tähendab seda, et ta peab olema universaalne kohtunik, kes on valmis vajadusel nii esimese kui teise astme kohtus lahendama ükskõik mis valdkonna asju?

Karja: Esimese astme kohtus küll, kuid teise astme kohtu suhtes nõuaks see täiendavat analüüsi. Eelkõige näeksime asenduskohtuniku teise astme kohtus kaasistujana ja määruskaebuste lahendajana.

Pappel: Kas siis, kui ringkonnakohtus on kohtuniku koht täitmata saab ringkonnakohtu esimees otsustada, et seda kohta täidab asenduskohtunik?

Karja: Saab ikka.

Pappel: Kas asenduskohtuniku saab ringkonnakohtusse määrata ka mitte ainult kaasistujaks ja määruskaebuste lahendajaks, vaid ka ettekandjaks/eesistujaks?

Karja: Asenduskohtuniku mõte ei ole selles, et me leiaksime viis kohtuniku, kes vastaksid nõuetele ja hakkaksid lahendama ringkonnakohtu asju. Asenduskohtuniku saab tegelikult määrata ka eesistujaks ringkonnakohtusse kui see on vajalik ja kohtunik on selleks võimeline. Piiranguid me selle suhtes ei kehtestaks, kuid ennekõike võiks olla asenduskohtuniku abiks täitmaks kaasistuja ülesandeid ning lahendades määruskaebuseid.

Pärsimägi: Kuidas saab asenduskohtunikust tavaline kohtunik?

Karja: Ta saab taotleda justiitsministrilt üleviimist vabale ametikohale lähtuvalt kohtute seaduses sätestatule.

Pilving: Kas üleviimine on võimalik ka ringkonnakohtu vabale ametikohale?

Karja: Jah. Kohtute seadus ei piira sellist liikumist.

Saar: Olen aru saanud, et kohtusüsteemis on suund selle poole, et spetsialiseerumine on hea, kuna selline kohtunik lahendab asju kiirmini ja parema kvaliteediga. Kui asenduskohtuniku motiveeritakse sellega, et talle makstakse ringkonnakohtuniku tasu, siis kuidas asenduskohtunikust lahti saab?

Karja: Kas see on halb, kui mõni kohtunik tahab olla terve elu asenduskohtunik? Kas me peame temast üldse kuidagi lahti saama?

Saar: Kas asenduskohtuniku elukutse võiks kujuneda alaliseks tööks?

Karja: Jah.

Pikamäe: Ainuke motivaator, mis võib panna asenduskohtuniku mõtlema alalise kohtuniku koha peale, võiks olla see, et ta soovib vahetada kõrgema palga stabiilse töökoha vastu.

Luiga: Kas see materjal tuleb KHN-i tagasi peale mainitud analüüside teostamist? Strateegiline seisukoht sellele, kas spetsialiseerumine on hea või halb, peab olema.

Karja: Kui KHN seda soovib, siis võime seda eelnõud uuesti arutada.

Luiga: Siin on palju lahtiseid küsimusi, mida on vaja analüüsida.

Karja: Me ei saa küsida kõigi kohtunike käest, kas nad oleksid valmis asenduskohtunikuks tulema. Kui me selle institutsiooni loome, siis on paindlikum võimalus kohtuniku kohti täita.

Luiga: Olen nõus sellega, et spetsialiseerumisest on palju räägitud ja see on tänapäeva ajastu nõue. Küsimus on selles, kas on meil on vaja haldus-, tsiviil või kriminaalvaldkonna asenduskohtunikke või on kohtunikke, kes suudavad kõiki asju teha. See seaks küsimuse alla spetsialiseerumise vajalikkuse üldiselt, milles vist enam üldiselt keegi ei kahtle. Kas seda on piisavalt analüüsitud?

Karja: Asenduskohtuniku koht võikski olla vaheetapp enne tavaliseks kohtunikuks saamist. Ma ei usu, et üks inimene tahab olla terve elu asenduskohtunik ning liikuda pidevalt ringi. Mujal Euroopas on nad universaalsed, ei spetsialiseeru. Kui meil on viis kohtunikku, kes on spetsialiseerunud, siis me ei saa neid nii liigutada nagu tahaksime. Samas saab ringkonnakohtu esimees arvestada seda ja liigutada asenduskohtunikku vastavalt sellele, milliseid asju ta lahendama on võimeline.

Luiga: Mõnan, et siin on kohtusüsteemis olevad inimesed õigemad kaasa rääkima, kuid advokatuuris on spetsialiseerumine lõplikult kinnitust leidnud.

Pärsimägi: Miks kohtule on võimalik ainult üks aseesimees määrata?

Karja: Kohtule on võimalik määrata kohtule kaks aseesimeest.

Pärsimägi: Väga hea. Võiks olla üks kriminaali kohtunik ja üks tsiviili kohtunik.

Karja: See on esimehe otsus, kuid mõte ongi selles, et oleks võimalik määrata üks tsiviilasjade kohtunik ja üks kriminaalasjade kohtunik.

KHN-i liikmed avaldavad eelnõu osas arvamust.

Pilving: Mul on öelda positiivseid asju, kuid mõningaid asjad tekitavad kõhkusi. Sellise süsteemi juurutamine on vajalik. Kõige rohkem valmistab muret võimalik oht kohtunike sõltumatusele ning sellest tulenevalt tekib ka põhiseaduspärasuse küsimus. Väljapakutud mudeli juures näen kitsaskohana ringkonnakohtu esimehe käsu- ja suunamisõigust. Minu hinnangul annaks Riigikohtu üldkogu otsustusõigus siin tugevama sõltumatuse garantii. Üldkogu saab piisavalt operatiivselt kokku kutsuda, et kiireid valikuid teha.

Minu jaoks on küsitav ka see, et miks peab asenduskohtunik olema ringkonnakohtu juures, kuigi oma teenistusülesandeid täidab ta mõne teise kohtu juures. Ilmselt oli siin seos ringkonnakohtu esimehe ressursiotsusega.

Karja: Seos oli ka järelevalvega.

Pilving: Järelevalvele ei ole siin probleem ja sellega ei saa põhjendada seda, miks asenduskohtunik on ringkonnakohtu juures. Usun, et enamus asendusi on pikemad kui 3 kuud. Riigikohtu üldkogu saaks määrata teenistuskoha vastavas maakohtus või mõnes muus kohtus ja ma ei välistaks ka seda, et kui ajutiselt on ära mõni ringkonnakohtu kohtunik, siis määratakse asenduskohtunik ringkonnakohtusse.

Minu meelest peaks piirduma ainult ajutiste äraolijate asendamisega. Näen ohtu selles, et alaliselt olemasolevaid kohtunike kohti saaks täita asenduskohtunikega. Positiivne on see, et seaduses on määratud kindel asenduskohtunike arv. Küsitav on, kas see arv peab olema 5.

Parrest: Asenduskohtunike arv on praegu määruses.

Pilving: Asenduskohtunike maksimumarv peaks olema määratletud seaduses, et täitevvõim ei saaks suurendada alaliste kohtunike kohtade arvelt asenduskohtunike kohtade arvu. Määrusega võib olla sätestatud konkreetsel hetkel vaja minevate asenduskohtunike arv.

Asenduskohtunik peaks saama palka vastavalt asendatavale kohale ja lisaraha asendamise eest. Põhilise probleemina näen täitevvõimu liiga suurt rolli.

Vitsut: Minu arust on tegemist hea pragmaatilise sammuga, et lahendada mitmeid küsimusi, mille tulemusena süsteem muutuks paindlikumaks ja efektiivsemaks. Menetlusaegade lühemaks muutumine on kõigi huvides. Mina näeks perspektiivis hea meelega võimalike asenduskohtunikena ka advokaate, et tekiks võimalus asju ka teise nurga alt näha.

Pappel: Iseenesest asenduskohtuniku instituudi loomist pooldan. Kõhklusi tekitab see võimalus, et asenduskohtunik saab asendada kõikides valdkondades. Ivo Pilvingu mõte, et kas asenduskohtunikud peavad resideerima ringkonnakohtu juures, meeldis mulle samuti. Mina arvan, et asenduskohtunikud peaks olema seotud selle kohtuga, kus nad asendavad, selle kohtu juures toimuks ka järelevalve ja nad oleksid osa selle kohtu koosseisust.

Palga küsimuses jään mina neutraalseks. Asenduskohtunikule peaks olema tagatud elukoht teises linnas mitte, et ta peaks oma palga eest seda endale ise võimaldama. Seletuskirja järgi tundub, et asenduskohtunik istub püsivalt ringkonnakohtus ja käib teistes kohtutes ainult istungitel.

Karja: Asenduskohtunik saab teha ka kodutööd ja kaugtööd.

Pappel: Mina kaugtöö vormi pigem ei poolda.

Luiga: Olen märkustega nõus ja ettevaatlikult toetan asenduskohtuniku instituudi loomist. Mul on tunne, et on palju lahtiseid küsimusi ning seetõttu tuleks seda uuesti KHN-is arutada.

Karja: Täna on tehtud palju põhimõttelisi ettepanekuid ja seega tuleks seda kindlasti uuesti KHN-is arutada.

Pärsimägi: Mulle meeldib see idee, et enne kui päriselt kohtunikuks saadakse nähakse, mis kohtutes toimub. Kui kõik sisuliselt rohkem selgineb, siis idee on väga hea.

Jaaksoo: Asenduskohtuniku institutsiooni ma toetan, kuid on palju lahtiseid küsimusi, mis tuleks ära lahendada. Kui asenduskohtunik on nimetatud konkreetse kohtusse, siis temast jäävad lõpuni lahendamata asjad, mis tuleb ümber jagada ja see ei toeta seda, et asjad saaksid kiiremini lahendatud. Samas kui ta ei ole konkreetse kohtu juures, vaid ringkonnakohtu juures, siis ta saab oma asjad ära lõpetada olles juba mõne uue kohtu juurde saadetud.

Samuti on selgusetu, kas asenduskohtunik saab olla eesistuja või saab lahendada ainult määruskaebuseid. Seletuskiri ütleb, et asenduskohtunik saab olla kohtunik nii esimese kui teise astme kohtus. Milline osatähtsus tal teise astme kohtus tegelikult on?

Erik: Minu üldine seisukoht on see, et inimesi on juurde vaja. Esineb ebaloogilisusi. Minu küsimused oleksid olnud samasugused, nagu Tiina Pappel esitas. Resideerumine ringkonnakohtu juures ei tähenda iseenesest mitte midagi. Järelevalve võiks olla ka selles kohtus, kus kohtunik töötab. Seisukohana meeldis mulle Ivo Pilvingu ettepanek ja seda ma toetan.

Kui tekib üks kohtumaja, siis on asutus liiga suur, et seda üksinda juhtida ja tekib vajadus aseesimeeste järgi.

Parrest: Õiguskantsler toetab asenduskohtuniku instituudi loomist. Praktilisi probleeme, mida on vajalik lahendada, on palju.

Särgava: Asenduskohtuniku institutsioon on vajalik. Asenduskohtuniku oleks vaja kindlasti pikemaks perioodiks kui 2-3 kuud – näiteks aastaks. Regulatsioon peaks olema selline, et asenduskohtunik lõpetab kõik oma menetluses olevad asjad ära, kuna vastupidisel juhul tuleb asju ümber jagada.

Järelevalve peab toimuma selle kohtu esimehe poolt, kuhu asenduskohtunik tööle suunatud on. Kui ringkonnakohtu esimees on Tallinnas ja asenduskohtunik töötab Põlvas, siis järelevalvet teeb vahetu esimees. Asenduskohtunik peaks saama osa võtta ka selle kohtu üldkogust, kus ta töötab. Need on korralduslikud küsimused ja need peaks enne seaduse vastuvõtmist põhjalikult läbi mõtlema ja paika panema.

Siigur: Mina toetan asenduskohtuniku instituuti. Mulle meelis Piia Jaaksoo ettepanek, et asenduskohtuniku paiknemine ringkonnakohtus tagaks selle, et ta saaks menetleda lõpuni oma asjad eelmisest kohtust ning samal ajal alustada juba ka uue kohtu asjade menetlemist. Kohtu esimehe volitused õigusemõistmise juhtimise korraldusel, mille sätestab kohtute seaduse § 45, peaksid olema selle kohtu esimehel, kust asenduskohtunik asju saab. Vastasel korral võib tekkida palju praktilisi probleeme.

Spetsialiseerumine on hea, kuid mina seoses sellega asenduskohtunike puhul probleemi ei näe. Asenduskohtunik on abimeede sinna, kuhu teda on parasjagu vaja ja kohtu esimees, kes taotleb endale asenduskohtuniku on kindlasti kursis sellega, mida see konkreetne kohtunik on võimeline lahendama. Seega kui tundub, et temast abi ei oleks, siis kohtu esimees teda oma kohtusse abiks ei taotle. Samuti on võimalik asenduskohtunikule jagada lihtsamaid asju.

Sellesse, kas asenduskohtunikega saab asendada ajutiselt äraolijaid või tühje kohti, peaks suhtuma paindlikult. Tuleb arvestada ka nende juhtudega, kus kohtuniku koht vabaneb äkki ja ootamatult.

Loide: Mulle meeldis Piia Jaaksoo idee, et asenduskohtunik peaks kõik oma asjad lõpuni lahendama. Kes hakkab kuuluma asenduskohtuniku menetlusgruppi, kui ta samal ajal teenindab erinevaid kohtuid?

Kikerpill: Kui kohtuniku ei ole, siis sekretär jääb ikka tööle. Arvan, et seda on võimalik korraldada.

Loide: Mina arvan, et peaks mõtlema ka selle ressursi peale.

Saar: Peaks olema selge, kas me tahame, et asenduskohtunik oleks süsteemi sisenemise koht või kui palk on sama, mis ringkonnakohtu kohtuniku oma, siis see võib olla esimese astme kohtunike jaoks edasiminekuks. Lõpptulemuseks võib siis olla see, et asenduskohtuniku kohast saab viie kohtuniku jaoks alaline töökoht ja nad ei käi abistamas mitte kõiki õigusvaldkondi vaid kindlaid õigusvaldkondi.

Pilving: Selleks, et asjad lõpuni ära lahendada ei pea ringkonnakohtus töötama. Vaja on pädevuse erinormi, mis lubaksid asjad lõpuni lahendada. Kui anda asenduskohtuniku lähetamise pädevus Riigikohtu üldkogule, siis see võimaldaks paremini kaaluda spetsialiseerumise probleeme.

Kohtunike eluaegsuse küsimus on suurel määral näilisuse küsimus. Ma ei poolda ringkonnakohtu esimehe käsuõigust just seetõttu, et esimese ja teise astme kohtute haldamine allub Justiitsministeeriumile.

Pikamäe: Üldine üksmeel on, et asenduskohtuniku instituuti on vaja. Eesti on Euroopa riikides hulgas harv erand, kus sellist süsteemi siiani ei eksisteeri. Praktika on näidanud näiteks Tartu Ringkonnakohtu näitel, et ka meil on sellist paindlikku süsteemi vaja. Kuivõrd asenduskohtuniku institutsiooni puutuv on uus, siis on palju sellist, mis on veel läbimõttlemata ja vajab arutamist.

On alusprintsipid, millest ka asenduskohtuniku instituudi loomisel peab kinni pidama. Esiteks on asenduskohtuniku põhiseaduse mõttes kohtunik, kuna õigusemõistmise pädevus saab olla ainult isikul, kes on põhiseaduse mõttes kohtunikuks nimetatud – ta peab olema presidendi poolt nimetatud ja ta peab olema nimetatud eluaegselt. Kui asenduskohtunik nendele tingimustele ei vasta, siis ta ei saa õigust mõista. Ka pensioneeruvad kohtunikud peavad saama presidendilt uuesti volituse õigusemõistmiseks ja nad peavad saama nimetatud kohtunikeks. See on aluspõhimõte, millest loobuda ei saa. Sellest tulenevalt on eelnõu § 52¹ ebavajalik.

Peame otsustama, mis on regulatsiooni objekt. Siiani pole päris täpselt selgeks mõeldud see, mida kujutab asenduskohtunik endast juriidilise klassifikatsiooni mõttes. Sellest lähtuvalt vajaks regulatsioon täpsustamist.

Kui me ütleme, et asenduskohtunikud on ringkonnakohtu juures, siis kes nad ikkagi on? Mida kirjutab president oma otsusesse? Kas ta on ringkonnakohtunik, kas tuleb nimetada kolleegiumisse, kas ta on üldkogu liige? Nendele küsimustele tuleb leida vastused.

Tänases olukorras on suhteliselt selge, et kohtuniku kohti me juurde ei saa ja seega tuleb võtta need kohad praeguste kohtuniku kohtade arvelt. Seega oleks vaja teada, millise kohtu koosseisust need

kohad ära võetakse. See tähendab, et kohtunike arv esimese astme kohtutes väheneb. Samuti on vaja analüüsi selle kohta, kust kohtust saab võtta kohta ära nii, et sinna ei peaks saatma hiljem asenduskohtuniku. Seda analüüsi peab kindlasti KHN-is arutama. Teen ettepaneku arutada eelnõud uuesti detsembrikuisel KHN-i istungil.

Otsus: KHN-i liikmed avaldavad väljatöötamiskavatsuse ja eelnõu kavandi osas arvamust. Justiitsministeerium täiendab eelnõud ettepanekute osas ning detsembrikuisel KHN-i istungil arutatakse eelnõud uuesti.

12.10 saabub Jüri Adams

4. Tartu Maakohtu kohtumajade ühendamine – KS § 41 lg 1 p 3 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha

Luha: Päevakorras on justiitsministri määruse „Maa- ja halduskohtute kohtumajade asukohad ja teeninduspiirkonnad ning ringkonnakohtute asukohad“ muutmise. Muudatuse kohaselt väheneks Tartu Maakohtus iseseisvate kohtumajade arv, mis hetkel on kuus, viiele. Üks kohtumaja hakkas asuma kahes eraldi majas. Väikeste kohtumajade liitmise teema ei ole midagi uut ja seda on aeg ajalt ennegi arutatud. Käesoleva muudatuse aluseks oli arutelu 2013. aasta lõpus, kui arutasime Tartu Maakohtu juhtidega tõhusama õigusemõistmise projekti käivitamist Tartu Maakohtus. Arutelu käigus tekkis ettepanek, kuidas tõhustada õigusemõistmist maakohtus, st arutati võimalust ühendada kahe väikese kohtumaja juhtimine ja asjaajamine. Kohus on saanud kaks aastat kohtumajade ühendamist ette valmistada. Praeguseks on ettevalmistustööd kohtus tehtud.

Seletuskirjas on lõik, mis võtab väga hästi kokku praeguse olukorra ning muudatuse eesmärgi (väljavõtte seletuskirjast): „Tartu Maakohtus on 6 erineva suurusega kohtumaja eraldi kantseleide ja juhtimisfunktsioonidega. Võru ja Põlva kohtumajad on väikesed (mõlemas 3 kohtuniku ametikohta), asetsevad lähistikku (kohtumajade omavaheline kaugus on 25 km) ja on eraldi asjaajamisega. Seetõttu nende kohtumajade ühendamine ühtseks kohtumajaks, kus on ühtne asjaajamine ja juhtimine, on otstarbekas ja kooskõlas tõhusama õigusemõistmise reformi eesmärkidega ning võimaldab mõlema maja kohtunikel paremini spetsialiseeruda ning keskenduda sisulisele õigusemõistmisele.“

Ma ei arva, et kolmel kohtunikul peaks olema omaette kohtumaja või väikesed kantseleid aitaksid asjaajamist paremaks ja selgemaks muuta. Seega, kui tuua kaks kohtumaja ühtse juhtimise alla, parandaks see piirkonna õigusemõistmise kvaliteeti ja võimaldaks kohtunikel reaalselt spetsialiseeruda. Õigusemõistmise kättesaadavus ei halveneks, kuna kohtusse pöörduja jaoks ei muutu midagi, sest neid teenindatakse nii Võrus kui Põlvas. Samuti peetakse istungeid mõlema linna kohtumajas. Määrus on kavas jõustada 1. jaanuaril 2016. a.

Loide: Ma ei saa nõustuda, et see algatus oleks tulnud kohtu poolt ja, et kahe ametnikuga kantselei ei võiks olla toimiv. Alustasime kohtumajade ühendamise küsimuse arutamist 2013. a ministeeriumiga TÕM läbirääkimiste käigus. Alati on räägitud väikeste majade ühendamise ja seetõttu tekkis ka see idee. Oleme rääkinud juhtimise ühendamise ja tööpiirkondade ühendamise, kuid mitte kohtumajade füüsilisest ühendamise. Oleme seda küsimust arutanud kahel Tartu Maakohtu üldkogul ja on arusaadav, et väikestes kohtumajades on väga keeruline korraldada spetsialiseerumist. Keeruline on korraldada ka õigusemõistmist, kui mõni kohtuniku koht jääb tühjaks ja seeläbi tagada ühtlast koormust kogu maakohtu suhtes.

Otstarbekas on tööpiirkondade ühendamine, mis tähendaks seda, et Põlva ja Võru piirkonnas olevaid asju oleks võimalik jagada kuue kohtuniku vahel ehk kuue kohtunikuga oleks võimalik korraldada spetsialiseerumist. Ohu kohaks on see, et võivad tekkida ristisõitmisel, mille tulemusena ei pruugi riigile tegelikkuses rahalist kokkuhoidu tulla.

Väikesed kantseleid jäävad kohtumajadesse alles ja seal töötavate ametnike töö koordineerimine on koonduv ühe juhataja kätte. See ongi tõhusam, kuna üks juhataja leiab paremini lahendusi ja ta leiab inimesi, kes on pädevad selleks tööks. Kantseleid on hakanud paremini toimima.

Luha: Ma ei mõelnud seda, et kantseleid kaovad ära, vaid seda, et väikeste kohtumajade eraldatud kantseleid ei ole täna enam otstarbekad. Eesmärgiks peaks olema ühtne maakohtu kantselei.

Loide: Kantseleid ei kao ära, vaid kahe maja kantseleide eraldi juhtimine ei ole otstarbekas ja mõistlik. Minu ettepanek on, et võiksime läbi viia juhtimise ühendamise ja tööpiirkondade ühendamise. Kuivõrd kohtumajad jäävad mõlemad alles, siis on küsitav, kas on mõistlik teha Võru-Põlva kohtumaja või jäävad kohtumaja nimena alles Võru kohtumaja ja Põlva kohtumaja, kelle ühine tööpiirkond on Põlva ja Võru maakond. Näen probleemi siin aga selles, et siis ei ole võimalik kehtiva kohtute seaduse alusel nimetada ühist kohtumaja juhti, kuna kohtumaja juht valitakse juhitava kohtumaja kohtunike hulgast.

Pikamäe: Tegelikult sa näed, et Võru-Põlva piirkonnas on vaja midagi muuta, kuid sina eelistaksid tööpiirkondade ja majade juhtimise ühendamist. Kuidas see juriidiliselt võiks välja näha, kui abstraktselt ei ole seal ühte kohtumaja?

Loide: Kohute seadusest tuleneb see, et kohtumaja juht peab olema sama maja kohtunik ning seega tuleks seda sätet muuta.

Luha: Kohtute seaduse mõttes on kohtumajade juhtimise ühendamise ainuke võimalik viis selle määruse muutmise, millega tekiks kohtumaja, mis asub kahes eraldi paiknevas majas. Meil on olemas näide selle kohta – Pärnu Maakohtu Haapsalu kohtumaja, mis asub Haapsalus ja Kärdlas.

Loide: See on teine olukord, kuna Kärdla kohtumajas ei ole ühtegi kohtunikku, vaid seal käivadki Haapsalu kohtunikud. Tartu Maakohtu mõlemas Võru ja Põlva kohtumajas on aga kolm kohtunikku. Piia Jaaksool ei ole vaja juhtida kedagi Kärdla kohtumaja kohtunikest, kuna seal ei ole kohtunikke.

Lihtsam oleks seda olukorda muuta määrusega ja moodustada Võru-Põlva kohtumaja. Samas siis tekib meil olukord, et on Võru-Põlva kohtumaja asukohaga Põlvas Võru tänaval. See viib aga segadusse kodanikud, kes kohtusse tulevad. Alternatiiv oleks nimetada mõlemad kohtumajad Võru kohtumajaks ja siis oleks Võru kohtumaja asukohaga Põlvas ja Võru kohtumaja asukohaga Võrus. Seda võidakse aga kohapeal tajuda ühest maakonnast üldse kohtumaja kadumisena.

Luha: Lähtudes kohtute seadusest, oleks kõige loogilisem anda ühendatud kohtumajale nimeks Võru kohtumaja. Liitnimedega kohtumaju praegu ei ole, samuti ei ole nime kasutamine kohtumaja nimes mingiks garantiiks, et kohtumaja füüsiliselt ka aastate pärast eksisteeriks. Praegu ei tea me, mis suunas liigub haldusreform ja kui palju kohtumaju on Eestis viie aasta pärast.

Loide: Üks ettepanek kohtunike poolt oli, et võiks ära oodata haldusreformi, kuid me ei tea kaua see võib aega võtta ja kas väiksed kohtumajad selle käigus liidetakse või mitte. Mõeldes kohtupidamisele ja sellele, kuidas tagada paremini kohtunike tööd ja tagada kodanikele paremat teenindust, siis on ilmselge, et seda on parem teha siis, kui ühes piirkonnas on rohkem kohtunikke. Ühise kohtumaja loomisel nähti probleemina seda, kuidas jagada e-posti aadresse ja kuidas kujuneb rahvakohtunike tööpiirkond. Nende probleemide valguses on mõistlik jätta alles nimetusena nii Võru kohtumaja kui Põlva kohtumaja ja pigem peaks mõtlema sellel, kuidas saaks tekitada ühise juhtimise ja ühise tööpiirkonna kahele kohtumajale.

Pikamäe: Mis oleks selle Võru-Põlva kohtumaja tööpiirkond?

Luha: Tööpiirkond oleks nii Võru maakond kui Põlva maakond.

Pikamäe: Kas see kohtumaja, mis asub Põlvas, võiks võtta asju sisse ka Võrust?

Loide: Me jagame tööjaotusplaaniga hetkel Võru kohtumaja asju Põlva kohtunikele menetlemiseks, kuid seda on lihtsam teha kui on ühine tööpiirkond. Samuti on siis kohtukoosseisul võimalik arutada kohtuasja omas majas ja lihtsam on ka asjade majade vahel ümber jagamine. Praegune asjade ümberjagamine käib läbi kokkulepete.

Luha: Praegune määruse muudatus tekitab samuti ühise tööpiirkonna.

Loide: Seda muudatusettepanekut ma pooldan.

Luha: See, kas kaugemale peab sõitma kodanik või kohtunik ning kas asja peab lahendama suulises või kirjalikus menetluses on töökorralduslik küsimus.

Loide: Mitte ainult. Sellega kaasnevad paljud muud probleemid, ka tehnilised. Näiteks saalide kasutuse korraldamine erinevate majade vahel, et ei tekiks topeltbroneeringuid.

Karja: Üksikküsimuse lahendamiseks ei peaks me hakkama seadust muutma, kuna sellisel juhul kohalduks see ka kõigile teistele kohtumajadele ja tekiks rohkem rakenduslikke probleeme.

Loide: Selleks, et see kohalduks ainult ühele konkreetsele kohtule, tuleks kirjutada sättesse juurde, et kohtumaja juht nimetatakse tööpiirkonda teenindavate kohtunike hulgast.

Karja: Ma ei saa aru, mis on sinu hirmu sisu. Saan aru, et kohtunikud kardavad, et kohtumaja kaotatakse siis lõpuks pärast ühendamist ära. Kui otsustatakse kohtumaja ära kaotada, siis tehakse seda sõltumata sellest, milline on selle kohtumaja nimetus või asukoht.

Loide: See ei ole kantud hirmust, vaid tõin väga selge näite, et kui on Võru-Põlva kohtumaja asukohaga Põlvas Võru tänaval, siis see tekitab juba aadressi mõttes segadust.

Pikamäe: Kohtumaja on füüsiline üksus, konkreetne maja, millel on oma tööpiirkond. Täna arutatav määruse muudatus pakub välja variandi, et on kohtumaja, mis on tegelikkuses kaks maja.

Luha: See ei ole midagi erakordset, et üks kohtumaja asub füüsiliselt kahes majas, kuna Haapsalu-Kärdla kohtumaja asub kahes majas ja Pärnu kohtumaja asub kahes kohtumajas.

Loide: Kärdla kohtumajal ei ole kohtumaja juhti ja seal ei ole ka kohtunikke, kelle hulgast juhte valida.

Luiga: Kas hea halduse tava laieneb ka ministeeriumi ja kohtute vahelisele suhtlusele? Kas need asjad ei oleks pidanud olema juba varasemalt läbi arutatud? Siin on tehnilised küsimused ja kommunikatsiooniküsimused, mis tuleks lahendada.

Luha: Me oleme kohtu esimehega seda teemat mitu korda arutatud nii omavajel kui ka projekti aruandekoosolekul. Põlva kohtumaja kohtunike ebakindlus tuleviku ees on teada.

Pikamäe: Teen ettepanku lükata hääletamine, selle päevakorrapunkti osas, edasi. On piinlik, et tähtsad tehnilised üksikasjad on selgeks tegemata. Kuivõrd kohtu esimehed ja ministeerium tegutsevad tihedas koostöös, siis oleks võinud need üksikasjad olla tänaseks selged. Samas kui kahe kohtumaja kaugus üksteisest on ainult 25 kilomeetrit, siis on loomulikult küsitav see, kas neil peab olema erinev juhtimine ja tehniline tugi. Teen ettepaneku lükata selle küsimuse arutamine edasi detsembrisse.

Loide: Minu eesmärk ei olnud tervele ettepanekule vastu olla. Piirkondade ühendamisele ja juhtimise ühendamisele võiks KHN hääletada ja anda põhimõttelise nõusoleku KHN anda põhimõttelise nõusoleku.

Pikamäe: Ma arvan, et otsustamise detsembrikuusse lükkamine ei muuda midagi.

Pilving: Mina olen nõus Riigikohtu esimehe ettepanekuga lükata otsustamine detsembrisse. Jäi kõlama see, et KHN ei tohiks arutada ettepanekuid, kus kohtu esimees ja ministeerium on erineval seisukohal. Erinevate seisukohtade vahel valimine on üks KHN-i ülesandeid. Kohtu positsiooni oleks parem mõista ja selle poolt hääletada siis, kui see oleks samasuguse eelnõuna kirja pandud nagu ministeeriumi eelnõu – siis saab valida kahe alternatiivse variandi vahel. Sisuliselt ma nendel ettepanekutel väga suurt vahet ei näe. Minu jaoks võrdub kohtumaja ühise juhtimise ja tööpiirkonnaga. Ma ei arva, et seaduse mõttes peaks kohtumaja tingimata füüsiliselt ühes hoones asuma.

Karja: Oleme korduvalt Tartu Maakohtu ja Liivi Loidega seda küsimust arutanud, kuid kahjuks ei ole varasemalt meieni jõudnud need seisukohad, mis siin täna tõstatati.

Otsus: KHN teeb ettepaneku arutada Tartu Maakohtu kohtumajade ühendamist uuesti detsembrikuisel KHN-i istungil.

5. Kohtute eelarved – KS § 41 lg 2 alusel – Justiitsministeerium, Rasmus Karja

Karja: Valituses on eelarveläbirääkimised veel pooleli ja seega ei saa ma välja tuua arve ega lõppotsuseid, vaid saan rääkida sisendist, mis on Justiitsministeeriumi poolt valitsusse saadetud.

Tsentraalselt on Rahandusministeerium ette näinud selle, et kogu avalikus teenistuses, kõigis valdkondades, vähendatakse majandamiskulusid 3% võrra. Seega vähendatakse ka kogu Justiitsministeeriumis majandamiskulusid 3%, kuid kui suur osa võetakse ära majandamiskulusid kohtusüsteemist, otsustab justiitsminister. Samas on tõenäosus, et igalt poolt vähendatakse kulusid võrdselt ning seega ka kohtusüsteemis vähenevad majandamiskulud 3%. Vähenevad kõik majandamiskulud, väljaarvatud kohtumajade üürikulud, ehk kõik kohtu igapäevaste toimingute kulud – kolmandate isikute kulud, postikulud jne.

On tõenäoline, et vähendatakse justiitshalduse ja seega ka kohtute personalikuluseid mingi protsendi võrra. Selle otsust mõju ei ole 2016. aastal tunda, kuna avalikule teenistusele on 2016. aastaks ettenähtud palgatõus ja see tasakaalustab personalikulude vähendamist. Järgnevatel aastatel on ette nähtud, et viiakse läbi täiendavaid personalikärped.

Tuletan siinkohal meelde ühte vana probleemi, mida me ka talvel KHN-is arutasime. Kõik kohtu esimehed ja kohtudirektorid võivad kinnitada, et kohtute majapidamiskulud on puudujäägis. Kui kohtute majandamiskulusid vähendatakse, siis muutub kohtute olukord veel halvemaks. Aastaid on olnud puudujäägis kolmandate isikute kulud. Nendeks kuludeks on tunnistajate, pankrotihaldurite, ekspertide tasud ja ekspertiisi kulud. Need kulud hüvitatakse otse kohtute eelarvest isiku taotluse ja kohtumääruse alusel. Need kulud on viimase viie aasta jooksul tõusnud ligi kolm korda ja kahjuks ei ole rahuldatud ühtegi lisaraha taotlust, mis me oleme riigieelarvesse teinud. Seega on kohtud pidanud oma tegelikke majandamiskulusid vähendama ning nende arvelt tasuma kolmandate isikute kulusid.

Teine probleem, mis on viimastel nädalatel eskaleerinud, on menetlusdokumentide postikulud. Nimelt on üldteada, et Eestis pakub seda teenust ainult Eesti Post, kellega kahjuks ei ole meil olnud võimalik viimased kolm aastat hankemenetlusse minna. Augustis teatas Eesti Post uuesti, et nemad hankemenetlusse ei tule. See tähendab seda, et kohtud peavad Eesti Postilt tellima teenust üldhinnakirja järgi ja Eesti Post saab hinda kujundada ühepoolset. Seetõttu on aastast aastasse postikulud kohtute jaoks püsivalt tõusnud.

Minu soov oleks see, et KHN kasutaks oma seadusest tulenevat õigust ja lisaks oma arvamuse Riigikogusse saadetava riigieelarve seaduse juurde. Nimelt sätestab riigieelarveseaduse § 37 lg 3, et KHN-il on õigus riigieelarve eelnõu juurde lisada oma arvamus.

Vitsut: Kui palju on antud Justiitsministeeriumile arvuliselt või protsentuaalselt ülesanne töötajaid vähendada?

Karja: Seda arvu ei ole veel välja öeldud, kuna valitsuses on läbirääkimised pooleli. Ilmselt öeldakse meile protsent, mille võrra vähendatakse meie personalikuluseid. See protsent oleneb sellest, kui suures osas on tehtud viimasel viiel aastal süsteemis ümberkorraldusi ja selles osas on Justiitsministeerium heas seisus ning vähendamine jääb protsendi ligi.

Vitsut: See ülesanne teile tuleb ja kas te teate, kust te kokku hakkate tõmbama?

Karja: Ettepanekud on ministrile tehtud, kuid see on ministri otsus, kuidas ta seda teeb.

Vitsut: Siseministeerium kärbib kindlasti päästetöötajaid ja patrullpolitseinikke. Kus teie süsteemis see ülejääk on?

Karja: Ma usun, et ka kohtusüsteemis on õhku. Ma ei taha spekuloida, kuna tegelikult ei ole valitsus veel lõplikke otsuseid teinud.

Pikamäe: Kas see ettepanek hõlmab kohtunike arvu?

Karja: See on üks variant.

Jaaksoo: Kas nendel kohtutel, kus ei ole kohtujuristi projekt lõpetatud, viiakse see lõpule?

Karja: Jah. Tõhusama õigusemõistmise ehk kohtujuristide projekt viiakse lõpule, kuna selleks on riigieelarves raha olemas.

Pikamäe: Kohtunike arvu vähendatakse aga kohtujuristide arvu mitte?

Karja: Kohtujuristide projekti jaoks on raha riigieelarves olemas, kuid seda ei ma ei tea, mida tulevikus otsustatakse teha.

Pärsimägi: Mulle on arusaamatu kolmandate isikute tasude küsimus. Kui riik peab need tasud hüvitama, siis kes andis selle kohustuse kohtutele?

Karja: See on olnud koguaeg kohtute eelarvereval, kuid ma ei oska öelda miks see nii on. Põhjus võib olla selles, et kohus lahendab need taotlused kohtumäärusega ehk ta saab mõjutada selle summa suurust.

Pärsimägi: Kohtunik tagastab ka enamakstud riigilõivu, kuid seda ei tagastata kohtute eelarvevahenditest, kuigi tegemist on väga sarnase asjaga.

Karja: Ma olen nõus, kuid ma ei tea, miks seda ümber ei tõsteta. Oleme viimased viis aastat selle pidevalt Rahandusministeeriumi tähelepanu juhtinud ja pidevalt lisarahastust taotlenud.

Saar: Kas kolmandate isikute kulude suurenemine ja postikulude suurenemine on mõjutanud ka personalivahendeid?

Karja: Eelarveliselt jagunevad need kaheks artiklaks. Kui kohtutel tekib puudujääk personalivahendite artiklis, siis tuleb kasutada ka personalivahendeid, kuid oleme selle kohtutele lisataotluste alusel igal aastal hüvitanud.

Kikerpill: Meile ei ole mingeid eelarve summasid välja toodud ja läbirääkimisi hakkame pidama oktoobris. Registrid on läinud kohtute juurest ära ning ka see on suur kokkuvõide.

Karja: Kohti peab vähendama kogu kohtusüsteemis üldiselt ja võib-olla saame öelda, et kohtusüsteem on registrites inimeste vähendamisega oma eesmärgi täitnud.

Luiga: Kas on koostatud analüüs, mis näitab, et panustamine infosüsteemi ja inimeste vähendamine on ennast õigustanud?

Karja: Kohtusüsteemis ei ole tegelikult personalivahendeid vähendatud ja seekordne vähendamine ei ole seotud infosüsteemidega.

Pilving: Kas mingit riski kohtutele võiks näha ka immigratsioonikriisis?

Karja: Jah. Tõlkekulud lähevad samuti kolmandate isikute kulude alla. Araabia keele tõlke on Eestis vähe ja see teenus on kallis. Samuti suureneb tugevalt halduskohtute koormus.

Pilving: Suureneb ka riigiõigusabi koormus ja võib tulla massiliselt kaebusi varjupaiga mitteandmise peale. Ma loodan, et ministeerium monitorib seda olukorda ja mõtleb need asjad eelnevalt läbi.

Luiga: Tõlkeprobleem on väga tõsine probleem. Soomes antakse riigiõigusabi 80-s keeles. Meie advokaadid suudavad anda õigusabi heal juhul ühes või kahes keeles. Seega suureneb nende asjade lahendamisel tõlkekulu metsikult.

KHN teeb riigieelarve seaduse § 37 lõike 3 alusel ettepaneku lisada 2016. a riigieelarve seaduse eelnõu juurde KHN-i arvamus järgnevas sõnastuses:

"Kohtute haldamise nõukoda ei toeta kavatsust vähendada I ja II astme kohtute majandamiskulusid 3% võrra ehk ca 50 000 euro võrra. Maa-, haldus-, ja ringkonnakohtute majandamiskulude vähendamine omab õigusemõistmise kvaliteedile ja kiirusele olulist negatiivset mõju. Seadusest tulenevate kohustuste (menetluskohustuste kättetoimetamine ning menetlusest osavõtvate

kolmandate isikute menetluskulude hüvitamine) täitmise tõttu on kohtute majandamiskulud olnud aastaid puudujäägis. Seoses muuhulgas elukalliduse tõusu, pagulaskriisist tuleneva suurenenud tõlkimisvajadusega ning postiteenuse hinnatõusuga suurenevad kohtute majandamiskulud järgmistel aastatel veelgi ning majandamiskulude puudujäägi katmiseks vajab kohtusüsteem täiendavaid vahendeid 670 000 eurot.

Alternatiivselt leiab Kohtute haldamise nõukoda, et juhul kui eelnev ettepanek ei leia toetust, siis tuleks sarnaselt riigilõivude arvestamisega tõsta kolmandate isiku kulude katteks tehtavad väljamaksed I ja II astme kohtute eelarvest Rahandusministeeriumi eelarvesse tuues nad välja sihtotstarbelise ja arvestusliku kuluna.”

Otsus: KHN teeb ettepaneku lisada KHN-i arvamus riigieelarve seaduse § 37 lõike 3 alusel 2016. a riigieelarve seaduse eelnõu juurde.

Lõunapaus 12.55-13.40

Lahkub Nele Parrest,

13.40 Saabuvad Siret Jürgenson, Evar Sõmer, Merit Kõlvart

6. Kohtunike ja kohtuteenistujate motiveerimise üldpõhimõtete heakskiitmine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohus, Liis Lindström

Pikamäe: Mäletatavasti hakkasime selle teemaga tegelema 2014. a suvel kui KHN-i poole pöördus kohtunike ühing seoses efektiivsema õigusemõistmise projektiga Harju Maakohtus. Neil oli erinevaid muresid ning üks probleem oli selles, et menetlusgrupi liikmeid motiveeritakse ebaõiglaselt – tulemustasu arvestati menetlusgrupi kohtuniku lahendatud asjade järgi. Proovisime seda probleemi reguleerida ühe eelnõuga kohtute haldamise hea tava raames. Õigusemõistmise hea tava töögrupp leidis, et see kohtute haldamise hea tava hulka ei sobi ja nüüd on see dokument saanud uue vormi ning on iseseisev lisa. Kas kellelgi on veel märkuseid või ettepanekuid kõnealuse dokumendi kohta?

Pilving: Mina jätaksin kohtuniku osa välja sellest dokumendist. Ma ei ole kindel, kas on vajalik koostada dokumenti selleks, et lahendada ühe kaasuse pinnalt tekkinud probleeme.

Luiga: Mina arvan, et see dokument on mõistlik ja siin ei peeta silmas tööalaste saavutuste eest premeerimist, vaid väliste ja laiemate erakordsete saavutuste eest.

Pikamäe: Mina ei jäta kohtunike osa välja. Põhimõtteliselt on see pehme õigustava, mis annab ette hea käitumismudeli, kuid ei ole siduv.

KHN-i liikmed hääletavad kohtunike ja kohtuteenistujate motiveerimise üldpõhimõtete heakskiitmise poolt.

Poolt: 8

Vastu: 1

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN kiidab heaks kohtunike ja kohtuteenistujate motiveerimise üldpõhimõtted.

7. Digitoimiku rakenduse ning projekti tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Margit Lauri, RIK, Evar Sõmer

Lauri: Mina teen sissejuhatause ja Evar Sõmer näitab digitoimikust. Digitoimik kujutab endast kohtute infosüsteemis olevate andmete mugavamat väljanäitamist. Meil on algamas digitoimiku pilootprojekt kohtutes ja oleme leidnud ka IT-huvilised kohtunikud, kes annavad meile täiendusteks vajalikku tagasiside. Valik oli paljuski sellest sõltuv, kas kohtunikku ennast huvitas see ja kas ta oli huvitatud digitoimiku kasutamisest. Kohtunikud kaasasid ise ka oma kohtujuriste. Tõenäoliselt saavad nemad

hakata katsetama oktoobri algusest. Hiljem liituvad nendega advokaadid ja kui kõik läheb hästi, siis on uuest aastat võimalik kõigil soovijatel seda kasutada.

Sõmer: Digitoimik ei vii meid lähemale pabertoimiku kaotamisele, vaid annab võimaluse mugavamalt andmeid tarbida.

Evar Sõmer presenteerib digitoimiku rakendust.

Pärsimägi: Kas on kogemata võimalik ühe sõrmeviibutusega, et ma teen oma kommentaarid kõigile, ka menetlusosalistele, nähtavaks?

Karja: Ei, see ei ole võimalik.

Pärsimägi: Kas e-toimik, digitoimik ja KIS on täiesti erinevad süsteemid?

Sõmer: Ei. Kõik need rakendused töötavad andmete peal, mis tulevad ühest kohast.

Pärsimägi: Kas ma võin olla kindel, et siin on samad andmed, mis on KIS-is?

Sõmer: Digitoimikus näeb ainult neid dokumente ja andmeid, mis on KIS-is. Avalikus e-toimikus näeb menetlusosaline ainult neid dokumente, mis on talle nähtavaks tehtud, kellele on pandud nõ „linnukene“.

Pärsimägi: Ja kas menetlusgrupp näeb, kellele „linnukene“ on pandud?

Sõmer: Jah, kui advokaat või kodanik siia siseneb, siis ta näeb samu dokumente, mida ta muidu avaliku e-toimiku kaudu näeks.

Erik: Kas mul on võimalik kiirelt numbri järgi dokument leida?

Lauri: Jah, see on võimalik. Otsingufunktsionaalsus on olemas.

Karja: Kuna seal taga töötab OCR-imine, mis teeb terve teksti masinloetavaks, siis kõike on võimalik otsingufunktsionaalsusega üles leida. Isegi kui on skaneeritud dokument, siis arvuti töötleb selle masintöeldavaks tekstiks ja selle seest on võimalik otsida. Seda muidugi juhul kui dokument ei ole väga halva kvaliteediga.

Pärsimägi: Kas digitoimiku ja pabertoimiku lehekülgedel pole midagi ühist?

Karja: See ongi paralleelreaalsuse probleem. Kui oleks ainult digitoimik, siis oleks kõigil samad dokumendid ja samad leheküljenumbrid. Praegu on menetlusosalistel oma toimik ja kohtul oma toimik.

Pärsimägi: Miks me ei saa panna digitoimikusse samu lehekülgi?

Karja: Seda peaks hakkama keegi käsitsi tegema.

Pärsimägi: See ei ole normaalne, et digitoimik ja pabertoimik on erinevad.

Sõmer: Me arendamegi ja lahendame neid probleeme kasutuse käigus.

Pilving: Kohtumenetluses peab kohtunik sageli otsustama, kas ta võtab mingi materjali asja juurde või mitte ja dokumendid võivad olla sellises hõljuvas staatuses olla kaua. Kas sealt hakkab nähtuma, mis staatusega on dokument?

Lauri: Jah, on näha, et dokument on tagastatud ja dokumenti on digitoimikus ka peale tagastamist näha.

Pilving: Tagastatud dokumendid peavad kindlasti olemas olema. Kas digitoimiku arendamine KIS2 vigade parandamist ei takista?

Lauri: Mõned ressursid siin kattuvad, aga RIK-i poolt on üldiselt erinev ressurss.

Pappel: Kas kohtunik saab ka kohtuotsuse selles keskkonnas genereerida?

Lauri: Ei, genereerimiseks on ikkagi kohtute infosüsteem.

Sõmer: Kui oleks kaks monitori, siis saab ühes aknas sirvida toimikut ja teises aknas KIS-iga töötada.

Luiga: Kas need rakendused on seotud ka riistvara või soovitusliku võrgukiirusega?

Sõmer: Võrgukiirus on kindlasti määrav ja tähtis on ka see, kui suur on andmete maht.

Luiga: Kas soovituslikud parameetrid on ette antud?

Sõmer: Veel mitte, aga kui me advokaatidele selle kättesaadavaks teeme, siis tulevad.

Luiga: Kas nõuded puudutavad ka riistvara?

Sõmer: Pigem mitte. Kui riistvara on võimeline jooksutama etteantud brauserit, siis peaks ta olema võimeline ka digitoimikut kasutama.

Luiga: Igasugune arendus, mis lisab töömugavust, on väga hea.

Pikamäe: Kas digitoimiku näol on tegemist ühe lisamooduliga KIS2 infosüsteemile?

Sõmer: Jah.

Pikamäe: Ja kantakse need dokumendid, mis on kantud e-toimiku süsteemi?

Sõmer: Dokumendi asuvad kõik ühes kohas ja digitoimik annab vaate dokumentidele.

Pikamäe: Mis see uus vaade juurde annab?

Sõmer: Selle, et neid dokumente saab järjekorras vaadata ilma neid lahti tegemata ja ma saan üle kõikide dokumentide otsida.

Lauri: Kohtute infosüsteemi endasse sellise vaate tegemine oli põhimõtteliselt võimatu.

Karja: See teeb digitoimik kõikide dokumentide teksti masintöödeldavaks.

Sõmer: Käsikirjalist ei tee.

Pikamäe: Kas see on mõeldud ainult kohtumaja töötajatele või ka kõigile menetlusosalistele?

Sõmer: Kui ma juba avaliku e-toimiku kaudu näen nimekirja dokumentidest, mida kohus on mulle nähtavaks teinud, siis ma saan vaadelda neid digitoimikust mugavamal kujul.

Pikamäe: Ja praegu ei ole kavas pabertoimiku likvideerimine?

Karja: Ei, mitte aastal 2016.

Pikamäe: Kohtusse pöörduja võib olla IT kauge inimene ja ka talle peab olema kohtusse pöördumise õigus tagatud. Aga need dokumendid, mis on pabertoimikus, kas need jäävad sinna, või need skaneeritakse infosüsteemi?

Sõmer: Vanu toimikuid me puutama ei plaani hakata. Üritame tekitada inimestes endas soovi võimalikult palju dokumente digitaalselt menetleda.

Lauri: Kui kohtunik teeb kaugtööd, siis tal on võimalik digitaalselt andmeid näha ilma, et peaks dokumente välja trükkima.

Karja: Ka praegu sisestatakse esimeses ja teises astmes haldus- ja tsiviilasjades kõik dokumendid KIS-i.

Jaaksoo: Kas politsei ja prokuratuur hakkavad ka toimikuid ise sisse kandma?

Karja: Valmidus on olemas, kuid see, et politsei organisatsioonina oleks võimeline oma dokumente digitaalseks muutma, on pikaajalisem protsess. Kriminaalmenetluses on palju rohkem menetlusosalisi, kellel ei ole ligipääsu digitaalsele andmestikule.

Luiga: Suund on õige, kuid kas võrgukiiruse ja riistvara teema on selline, millega on ka kohtumajades realselt tegeletud. Kas kõik valmisolekud on loodud? Kas WIFI kiirused ja kõik vastavad nõudmistele?

Sõmer: Aegajalt on olnud kaebusi, et kohtumajade avaliku WIFI-ga on probleeme. Kui meile nendest probleemidest teatakse, siis me üritame neid ka parandada.

Luiga: See oleks väga hea, kui asi jõuaks ühel hetkel nii kaugele. Nendele, kes on IT kauged, saab panna vajalikud masinad kohtumajadesse.

Pikamäe: Millal see tehakse kõigile kättesaadavaks?

Lauri: Valitud isikutele oktoobri alguses.

Karja: See nupp, mida Evar Sõmer alguses näitas ja mis võimaldab juurdepääsu digitoimikule, tekib kõigile kohtuteenistujatele.

Jaaksoo: Kas see pilootprojekt on kõigile?

Lauri: Jah. Advokaadid saavad ligipääsu ainult tsiviil- ja haldusasjadele.

Luiga: Oleme presenteerinud seda põhjamaades ja üldiselt on saanud meie tehnilised lahendused hea vastukaja.

Pilving: Kui eesmärk on see, et oleks võimalikult vähe nupuvajutusi, siis on veel arenguruumi.

Sõmer: Hetkel kulub digitoimiku avamiseks neli nupuvajutust.

Pilving: See võib tunduda tühine, kuid nagunii peame me tegema igapäevaselt tohutult nupuvajutusi.

Pilving: KIS-i filosoofia võiks olla see, et klikke on vähe.

Siigur: Kas digitoimik hakkab kohtuniku jaoks olema juurdepääsetav ainult ministeeriumi võrgus?

Sõmer: Kui on RIK-i poolt väljastatud arvuti, siis saab kõikides kohtades ligi. See, kuidas kohtunik saaks oma isikliku iPad-iga digitoimikule ligi, vajab veel natuke mõtlemist.

Siigur: See on asi, mis annaks kõvasti juurde kodus töötamiseks just neile, kellel RIK-i poolt antud arvuteid ei ole.

Pikamäe: Täname esitluse eest. Kui selline täiendav võimalus kohtunikele ja menetlusosalisele luuakse, siis selle vastu ei ole meil midagi. Ma ei kujuta ette, et me saaksime pabertoimiku ära kaotada. Teiseks digitoimiku omaksvõtt on paljuski markeeritud meie järgmisest päevakorrapunktist. KIS2 pole siiani hakanud tööle nii nagu alguses lubatud. Mina näeksin, et ressurss oleks eeskätt suunatud põhisüsteemi käimapanemisele ja seejärel saab lansseerida uusi rakendusi.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Lahkus Evar Sõmer 14.20

8. Ülevaade KIS 2 rakendamisest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Margit Lauri, Merit Kõlvart

Lauri: Stabiliseerumise periood on läbi ja KIS-i arendatakse täistuuridel. Üritatakse ära teha niipalju, et Riigikohus ei peaks enam kahte süsteemi kasutama. Parandame vigu, mis segavad igapäevast tööd. Põhirõhk läheb Riigikohtu töödele, et need saaksid valmis. On planeeritud, et terve järgmise aasta tehakse suuri ja sisulisi arendusi, mis peaksid KIS-i paremaks muutma.

Advokaatidelt on tulnud palju pöördumisi seoses dokumentide kättetoimetamisega. Kohtute ja advokatuuri esindajate osavõtul tehakse selle teema arutamiseks ümarlaud ja sõltuvalt, mis seal otsustatakse, on mõningaid muudatusi tulemas.

Eelmisel korral oli jutuks KIS-i täitmine. Merit Kõlvart annab sellest ülevaate.

Kõlvart: Käisin erinevates kohtutes. Võtsin võrdluseks pabertoimiku ja võrdlesin seal olevaid andmeid kohtute infosüsteemis olevate andmetega. Vaatasin erinevaid asju:

Kas kohtud kasutavad KIS-i funktsionaalsusi dokumentide kättetoimetamisel?

Kas on korrektsed menetluse üldandmed?

Kuidas on sisestatud menetluse pealkiri?

Kas menetlusdokumendid on menetlusosalistele avalikku e-toimikusse nähtavaks tehtud?

Kas kõik tõendid ning dokumendid, mis on pabertoimikus, on ka KIS-is?

Kas kohtulahendi avalikult teatavaks tegemise aeg on süsteemi märgitud?

Probleeme esines päris palju. Kohtumajade lõikes olid probleemid erinevad. Analüüsi käigus tuli välja, et andmeid on võimalik korrektselt sisestada. Osad kohtud saavad sellega hakkama, kuid osad peavad veel andmekvaliteediga tegelema. Samuti tõendid, mis esitatakse istungil, ei ole KIS-is olemas.

Karja: Ei eristunud kohut, kus kõik oleks korras. Erinevad kohtud olid erinevates asjades head. See näitab seda, et mõned tööprotsessid töötavad kohtutes hästi ja mõned lonkavad. Saadame analüüsi ka kohtutele ja tahame tulla ka kohtutesse kohapeale.

Kõlvart: Valim, mis võrdluseks võeti, on küllaltki väike.

Karja: Nägime, et probleeme kohtutes on ja nendega tuleb tegeleda.

Pikamäe: See, mis siin Riigikohut puudutavalt räägiti, siis on mul küsimus, et millal Riigikohus saab KIS2-le üle minna? Kui KIS2 hakati tegema siis oli kokkulepe, et ei pea oma süsteemi tegema ja Riigikohus saab minna üle samale infosüsteemile. Kas 1. jaanuar 2016 on tõenäoline?

Lauri: Me väga soovime, et see nii oleks. See on meie eesmärk ja teeme selle nimel tööd.

Pikamäe: KIS2 andmekvaliteedi küsimus oli kunagi ka KHN-is üleval. Kuidas sellest kokkuvõttes aru saada? Kas andmekvaliteet on üldiselt korras või on väga sõltuv üksikust kohtust?

Kõlvart: Sõltub üksikust kohtust. Esineb menetlusi, kus mõned menetlusdokumendid ei ole KIS-is registreeritud. Näiteks e-kirjavahetus, üksikud kohtumäärused.

Pikamäe: On teil mingi idee, kuidas neid tööprotsesse ühtlustada?

Karja: Töötasime koos selle analüüsiga välja ka tegevusplaani. Lähme kohtutesse kohapeale ja samuti tuleb inimesi koolitada. Kohtutes ei ole tööprotsesse ühtlustatud ja selle arvelt oleks võimalik tagada parema andmekvaliteet. Tegeleme sellega juba sellel aastal. Kui Riigikohtus KIS rakendub, siis selleks ajaks on loodetavasti ka andmekvaliteet parem. Kordame seda auditit ka järgmisel aastal ning siis näeme, kas tegevusplaanist oli abi.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

9. Ülevaade KHN-i otsuste tabelis kajastuvatest pooleliolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Rasmus Karja; Riigikohus, Liis Lindström

Karja: Lisasime pooleliolevate asjade nimekirja kõik eelmisel KHN-i istungil tõstatatud probleemid.

kohtunike ja kohtuteenistujate motiveerimise üldpõhimõtted - põhimõtted võtsime täna vastu – see on lahendatud.

Kohtunikuks saamise korralduse analüüs – eelnõu saadame sellele aastal valitsusse, kui Riigikohtust tuleb meile viimane eelnõu versioon.

Meetmed Ida-Virumaa kohtunike konkursside õnnestumise tagamiseks – edasiminekut ei ole võrreldes maikuuga. Tehti häid ettepanekuid, kuid vahel on olnud suvi ja pole olnud võimalik seda maja sees ega ka kohtutega arutada.

HKMS revideerimine – edeneb ning hea oleks siinkohal anda sõna töögrupi liikmele.

Siigur: Oleme hakanud sõnastama norme aga formaalselt on asi kaugemal ja lõppfaasi jõudmas on VTK koostamine. Ministeeriumil on plaan selle aasta jooksul veel saata kooskõlastusringile.

Pikamäe: Millal olete valmis andma sätted üle ministeeriumile?

Siigur: Selle aasta lõpuks.

Pikamäe: Kas me saame seda detsembris arutada?

Pilving: Mina ei takista, kuid oleneb, kuidas ministeerium suudab läbi viia oma protseduurid.

Karja: Arvan, et saame detsembris seda KHN-is arutada.

Asenduskohtuniku instituudi väljatöötamine – jätkame detsembrikuises KHN-is.

Kohtu esimeeste valimine kõigi kohtunike hulgast – eelnõu on ministeeriumist liikumas valitsusse.

Kohtutele kättesaadav viivise- ja intressikalkulaator – loodame selle sellel aastal valmis saada ning kättesaadav hakkab see olema kohus.ee veebilehelt.

Asenduskaristuse taotlemisel peaks kohtuväline menetleja teatama taotluses kohtule menetlusaluse isiku võimalikud elukohad – kohus ei peaks tegelema isiku otsimisega, vaid politseist peaks tulema adekvaatne informatsioon isiku elukoha kohta. Arutame seda KPO-ga.

Karistuse täitmisele pööramise probleemid KarS § 82 rakendamisel – nõuded ning karistused ei aegu, kui inimesed on tagaotsitavad või kinnipeetavad. KPO-le on sellest räägitud juba eelmisel aastal ja see peaks olema ka nende 2015. aasta tööplaanis.

Eesti post ning menetlusdokumentide kättetoimetamine – meil on suured probleemid Eesti Posti kvaliteediga ja samuti uue hankemenetluse läbiviimisel. Loodame, et lõpuks Eesti Post aktsepteerib neid tingimusi, mis tagaks kohtutele vajaliku kvaliteedi ning tuleb hankemenetluse.

ATS muutmine, et kohtujuriste oleks võimalik kohtusüsteemis lihtsamalt liigutada ilma konkursita – plaanime muuta kohtunike ettevalmistuse eelnõu raames ehk veel sellel aastal ära teha.

Kohtuniku vaba koha täitmise protsessi kiirendamine – kui lihtsustame kohtunikuks saamist, siis kiireneb ka koha täitmise protsess.

Tartu Ringkonnakohtu ruumiprobleem – on selgunud, et Tartu kohtumajas on RKAS-iga tekkinud probleemid seoses viimaste ümberkorraldustega. Kui lõpuks kolivad registrid Tartu kohtumajast välja, siis vabaneb ruum ja probleem laheneb.

KIS2 funktsionaalsus põhiinfo kuvamise kohtunikule olulisemate andmete osas – kõik menetlusgrupi liikmed näevad KIS-i lahti tehes, et seal on link „kohtuniku koondaruanne“. Kohtunik näeb sealt tema menetluses olevate ja lahendatud asjade seis. Septembri algusest on see kõigile esimese ja teise astme kohtunikele kättesaadav.

Tartu Ringkonnakohtu kohtuniku koha ajutine täitmine – Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumist toodi ajutiselt üle kohtu halduskolleegiumisse, seega on probleem lahendatud.

Viru Maakohtu kohtunikele ja teenistujatele nn piirkonna lisatasu maksmine – räägin Virve Altuhovaga eelarve läbirääkimistel lähemalt, mis võimalused meil on selleks.

Üldmenetluste samal ajal arutamise keeld KrMS § 268¹ – märtsikuu lõpus jõustus uus redaktsioon, mis muutis seda paindlikumaks. Kui kohtutel on selles osas veel ettepanekuid või kohtutel on ikka see probleem, siis võiks meile teada anda. Seega on see probleem lahendatud.

Narva ja Rakvere kohtumaja helisalvestusseadmed – vaatasime eelarvelised vahendid üle ja Rakvere ning Narva kohtumaja tulevad helisalvestusseadmed.

Noorkohtunike mentorite institutsiooni sisseviimine – lisasime selle mõttekohana kohtunikuks saamise korralduse muutmise eelnõusse.

Lindström: Sõnastus on paindlik ehk kui on vaja mentori määramist, siis on kohtu esimehel see võimalus.

Pikamäe: See on seotud kohtunikuks saamise eelnõuga.

Kohtuasjade üle-eestiline jagamine – ootame ära riigireformi. See on suur projekt ja vajab täpsemat analüüsi.

Lisaks kahtlustatavale võiks prokuratuur otsustada õigusabi andmise ka teistele kriminaalmenetluse subjektidele – selgitame välja detsembrikuuks, kas sellega on mõne teise eelnõu raames juba tegeletud.

Töökoormusmetoodika punktide ülevaatamine – toome detsembrikuus KHN-i. Järgmine nädal on meil Narva-Jõesuus seminar ja seal arutame need kohtunikega uuesti üle.

Luiga: Kaks korda on turvakontrolli teema jõudnud siia tabelisse ja kaks korda on see siit ka kadunud. Mis seis sellega on?

Karja: Paneme selle teema tagasi nimekirja.

Luiga: Oleme teinud küsitluse turvakontrolli kohta ka põhjamaades ja edastan kogutud andmed ministeeriumile. Samuti arutasime seda küsimust Baltimaade ja Põhjamaade advokatuuride kohtumisel Riias, kus selle tõstatas Taani advokatuur. Taanis ei ole praegu üldse turvakontrolli, kuid seda plaanitakse kehtestada ja soovitakse professionaalsetele menetlusosalistele teha erand. Soomes pääsevad advokatuuri liikmed kohtumajadesse advokatuuri liikme kaardi ettenäitamisel ilma turvakontrolli läbimata ja kõik teised peavad turvakontrolli läbima. Rootsis on kutselised menetlusosalised samuti turvakontrollist vabastatud. See on valdav printsiip põhjamaades. Tuleks teha professionaalsete menetlusosaliste ohtlikkuse analüüs ja mõelda, kas ühe juhtumi pinnalt tuleks hakata kõiki professionaalseid menetlusosalisi kontrollima.

Pikamäe: Paneme selle teema tagasi tabelisse ja koostame analüüsi.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Istungi lõpp 18.09.2015. a kell 14.55

/allkirjastatud digitaalselt/

Priit Pikamäe
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Aliis Pihkva
Protokollija